Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lausunto

18.12.2018

Erityisasiantuntija Sanna Montin

Eduskunta
Hallintovaliokunta

Asiantuntijakuuleminen keskiviikkona 19.12.2018

HE 217/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt sisäministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä ulkomaalaislain muuttamisesta HE 217/2018 vp, jossa ehdotetaan muutoksia viisumin oikaisuvaatimusmenettelyyn sekä DNA-tutkimuksen tekemiseen.

Sisäministeriö kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja lausuu ehdotuksesta seuraavaa.

Sisäministeriö on osallistunut sekä oikaisuvaatimusmenettelyä että DNA-tutkimusta koskevien muutosten valmisteluun. Sisäministeriön ehdotuksia on huomioitu valmistelussa.

Oikaisuvaatimusmenettely viisumiasioissa

Esityksessä todetaan, että oikaisuvaatimusmenettelyä koskevilla muutoksilla tavoitellaan viranomaisen näkökulmasta mahdollisimman nopeaa, laadukasta ja selkeää menettelyä. Ulkomaalaislakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että viisumivelvollisen oikeusturvaa vahvistettaisiin keskittämällä oikaisuvaatimuksia koskeva juridinen asiantuntemus ulkoministeriöön. Sisäministeriö pitää oikaisuvaatimusmenettelyn muutosten keskeisiä tavoitteita kannatettavina.

Ulkomaalaislain 190 a §:n 1 momenttia esitetään muutettavaksi siten, että edustuston tekemään kielteiseen viisumipäätökseen saa vaatia oikaisua ulkoministeriöltä eikä edustustolta, kuten nyt voimassa olevassa laissa. Tähän sisäministeriöllä ei ole lausuttavaa. Samaan momenttiin ehdotetaan lisättäväksi sanat *Euroopan* ja *jäsenvaltion*, kun säädetään unionin kansalaisia tai heihin rinnastettavia perheenjäseniä koskevien kielteisten viisupäätösten muutoksenhausta. Perusteluissa todetaan, että momentissa säädettäisiin "unionin kansalaista" täsmällisemmin "Euroopan unionin jäsenvaltion kansalaisesta". Sisäministeriö toteaa, että ulkomaalaislain 3 §:n 2 kohdassa määritellään unionin kansalaisen ja häneen rinnastettavan tarkoittavan Euroopan unionin (EU) jäsenvaltion sekä Islannin, Liechtensteinin, Norjan ja Sveitsin kansalaista. Sisäministeriö katsoo, että ulkomaalaislain pykälissä tulisi johdonmukaisesti käyttää 3 §:ssä määriteltyjä termejä. Sisäministeriö ehdottaa, että esitetyt lisäykset *Euroopan* ja *jäsenvaltion* poistettaisiin näin ollen 190 a §:n 1 momentista. Saman pykälän 2 momentissa esitetään muutoksia oikaisuvaatimuksen toimittamiseen. Pääsääntönä olisi, että oikaisuvaatimus toimitetaan ulkoministeriölle, mutta ulkomailla sen saisi toimittaa myös päätöksen tehneelle Suomen edustustolle. Tähän sisäministeriöllä ei ole lausuttavaa.

Ulkomaalaislain 190 b §:ään, joka koskee oikaisuvaatimuksen käsittelyä, esitetään 1 momenttiin lisättäväksi säännös, jonka mukaan oikaisuvaatimuksen käsittely on maksullinen. Edelleen esitetään, että oikaisuvaatimuksen käsittelyn jatkaminen sen vireille tulon jälkeen edellyttää, että oikaisuvaatimuksen käsittelystä perittävä maksu on suoritettu 30 päivän kuluessa vaatimuksen vireille

tulosta ja vaatimus voidaan jättää tutkimatta, jos maksua ei ole suoritettu mainitussa ajassa. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että käsittelyä koskeva maksu palautetaan asianosaiselle, jos ulkoministeriö tai hallinto-oikeus muuttaa muutoksenhaun alaista päätöstä muutoksenhakijan eduksi siten, että viisumi on myönnettävä. Pykälään esitetään myös uutta 5 momenttia, jonka mukaan ulkoministeriön suoritteiden maksullisuudesta säädetään valtion maksuperustelaissa ja sen nojalla.

Sisäministeriö toteaa, että säännös käsittelymaksun suorittamisesta edellytyksenä oikaisuvaatimuksen käsittelyn jatkamiselle perustuu samaan periaatteeseen kuin ulkomaalaislain 10 a §, jossa säädetään käsittelymaksun maksamisesta edellytyksenä oleskelulupahakemuksen käsittelyn jatkamiselle. Erona ehdotettavaan 190 a §:n muutokseen ulkomaalaislain 10 a §:ssä ei ole säädetty tarkkaa aikaa maksun suorittamiselle vaan siinä puhutaan maksun suorittamisesta kohtuullisessa ajassa.

Oikaisuvaatimusmenettelyn maksullisuudesta sisäministeriö toteaa, että valtion viranomaisten suoritteiden maksullisuudesta säädetään valtion maksuperustelaissa (150/2015) ja maksuista tarkemmin lain nojalla annetuilla ministeriöiden asetuksilla. Sisäministeriö katsoo, että menettelyn maksullisuudesta säätäminen ei kuulu ulkomaalaislakiin, koska oikeusperusta on edellä mainitun mukaisesti valtion maksuperustelaissa. Sisäministeriö ehdottaa näin ollen, että esitetyn 190 b §:n 1 momentista poistettaisiin tarpeettomana ensimmäinen lause: *Oikaisuvaatimuksen käsittely on maksullinen*. Ehdotetulla säännöksellä lienee vain informatiivinen merkitys. Maksun palauttamista koskevan 2 momentin osalta sisäministeriössä on mietitty, mikä on oikea säädöstaso säätää asiasta. Harkita voisi vielä, onko säännöksen paikka ulkomaalaislaissa vai tulisiko siitä säätää esimerkiksi ulkoministeriön suoritteiden maksuja koskevassa maksuasetuksessa. Ulkomaalaislaissa ei sisäministeriön käsityksen mukaan tarvitse säätää myöskään siitä, että ulkoministeriön suoritteiden maksullisuudesta säädetään valtion maksuperustelaissa. Näin ei ole säädetty myöskään muiden ulkomaalaislain nojalla aiheutuvien suoritteiden maksullisuutta koskien. Uusi esitetty 5 momentti vaikuttaa näin ollen tarpeettomalta ja olisi syytä poistaa.

Ulkomaalaislain 204 a §:n tiedoksiantoa viisumiasioissa koskeviin muutosehdotuksiin sisäministeriöllä ei ole lausuttavaa.

DNA-tutkimus

Ulkomaalaislain 66 §:n 1 momenttia esitetään muutettavaksi tosiasiallista nykytilaa vastaavaksi. Voimassa olevassa pykälässä oleva Kansanterveyslaitos on vuonna 2009 yhdistynyt Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen kanssa Terveyden ja hyvinvoinnin laitokseksi ja Helsingin yliopiston oikeustieteen laitos on luopunut ulkomaalaissa tarkoitettujen DNA-testien tekemisestä. Näytteiden hävittämisen osalta säännöstä ei esitetä muutettavaksi. Sisäministeriöllä ei ole lausuttavaa 1 momentin muutosehdotuksiin.

Saman pykälän 2 momenttiin esitetään yhdistettävän nyt voimassa olevat 2 ja 3 momentit. Esitetyn uuden 2 momentin mukaan DNA-tutkimusta varten tarvittava näyte otetaan suun limakalvolta tai verinäytteenä. Verinäytteen ottaa terveydenhuollon ammattihenkilö. Näyte lähetetään 1 momentissa mainitulle tutkimuksen tekijälle. Sisäministeriö pitää selkeänä ja kannatettavana, että nyt esitetyssä 2 momentissa säädetään sekä Suomessa että ulkomailla tapahtuva näytteenotto ja että säännös on sama kummassakin tapauksessa. Sisäministeriö pitää myös kannatettavana ja tarpeellisena muutosesitystä siitä, että suun limakalvolta otettavan näytteen voi ottaa joku muukin kuin terveydenhuollon ammattilainen, myös hakija itse. Tämä sujuvoittaa prosessia ja vähentää kustannuksia. Muutos olisi linjassa myös voimassa olevan sääntelyn kanssa, joka koskee isyystutkimuksen yhteydessä suun

limakalvolta otettavaa DNA-näytteen ottamista. Sisäministeriössä on kuitenkin pohdittu, jääkö pykälän teksti liian avoimeksi sen osalta kuka näytteen ottaa. Pääsääntö kautta perustelujen tuntuu olevan, että hakija itse ottaa näytteen suun limakalvolta. Yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että näytteen ottaja voisi olla kussakin tapauksessa tarkoituksenmukaisin henkilö. Itsenäiseen toimintaan pystyvä aikuinen asianosainen voisi ottaa näytteen itse, mutta lapselta ja itsenäiseen näytteenottoon kykenemättömältä henkilöltä näytteen voisi ottaa huoltaja, saattaja tai muu tarkoitukseen soveltuva henkilö. Sisäministeriö haluaa vielä nostaa harkittavaksi, tulisiko myös pykälässä näkyä selvästi, että näytteen suun limakalvolta voisi ottaa hakija itse, virkamies tai muu tarkoitukseen soveltuva henkilö.

Ulkomaalaislain 66 §:n 3 momentissa säädettäisiin edelleen siitä, että näytteen ottamista valvoo ja näytteenantajan henkilöllisyyden varmistaa Maahanmuuttoviraston tai ulkoasiainhallinnon virkamies. Momenttiin ehdotetaan lisättävän säännös siitä, että virkamiehen on oltava läsnä henkilökohtaisesti koko näytteen ottamisen ajan. Sisäministeriö pitää erittäin tärkeänä, että virkamies, joko Maahanmuuttoviraston tai ulkoasiainhallinnon virkamies on läsnä henkilökohtaisesti ja valvoo näytteen ottamista koko sen ajan. Perusteluissa on tuotu hyvin esille, että näytteen ottoa ei voida valvoa esimerkiksi etäyhteydellä. Sisäministeriö pitää kannatettavana, että vaatimus virkamiehen henkilökohtaisesta läsnäolosta on mainittu myös pykälässä selvästi.